УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ 75 років Служби Народові

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303 434-0237 434-0807 УНСоюзу: 435-8740 — Тел. з Ню Йорку: — BArcly: 7-4125 УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXVI. Ч. 92. TWO SECTIONS (SECTION I) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 17-го ТРАВНЯ (MAY) 1969 No. 92. VOL. LXXVI

— КОРОТКІ ВІСТІ —

П'ятниця, 16 травня 1969

В АМЕРИЦІ

П'ЯТДЕСЯТ ЧОТИРЬОХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЧЛЕНІВ ПАЛАТИ РЕПРЕЗЕНТАНТІВ виступили з пропозицією, щоб Конґрес схвалив законопроєкт про податкову реформу, заки погодиться на вимогу уряду продовжувати надподаток від прибутків на базі довгоречинцевости. Конґресмени пропонують, щоб в тому випадку, якщо б не повелося закінчити праць над податковою реформою до кінця червня цього року, коли минає устійнений для надподатку час, стягання надподатку продовжувати тимчасово на короткі реченці з тижня до тижня або з місяця до місяця.

ЛЯЙТЕНАНТА - ПОЛКОВНИКА ВІЛЬЯМА А. АНДЕРСА, одного з трьох астронавтів, які брали участь в леті „Аполло-8" навколо Місяця в грудні 1968 року, найменовано на екзекутивного секретаря Крайової Ради Аеронавтики і Космічних Дослідів. Сповістив пресу про це найменування віце - президент Спіро Еґню.

ДВАДЦЯТЬ І ЧОТИРИ РЕСПУБЛІКАНСЬКІ СЕНАТОРИ заявили в спеціяльній телеграмі, висланій за почином сенаторів Чарльза Е. Гуделла і Джекоба Джевітса, свою підтримку для перевибору дотеперішнього посадника Ню Йорку Ліндсі на нову каденцію. В телеграмі висловлено признання Ліндсі за мужність і рішучість, що їх він проявив під час керування управою міста Ню Йорку, зокрема в різних кризових ситуаціях.

99 ЧЛЕНІВ СЕНАТУ З'ЄДНАНИХ СТЕЙТІВ АМЕРИКИ, усі, крім одного, виповнили і передали на руки секретаря Сенату вимагані від них звідомлення про прибутки, що їх вони мали поза своєю пенсією у формі особистих контрибуцій чи гонорарів за виступи, книжки, статті тощо в останніх шести місяцях 1968 року. У своїх звідомленнях сенатори були зобов'язані подати також, що вони зробили з одержаними грішми.

СЕНАТ ПРОФЕСУРИ НЮЙОРКСЬКОГО МІСЬКОГО КОЛЕДЖУ — вирішив під тиском і на вимоги студентів, учасників демонстрацій, оформити окрему програму неґритянських і порторіканських студій і започаткувати нову політику в системі прийняття до коледжу, яка б уможливила студії студентам із незаможних кіл населення Ню Йорку.

ОЗБРОЄНІ БАНДИТИ СХОПИЛИ В МІСЦЕВОСТІ СБЕТ ПЕЙДЖ, ЛОНҐ АЙЛЕНД, дружину і троє дітей керівника місцевого банку Роя Фухса і звільнили їх аж після того, коли він склав за них викуп в умовленому місці в сумі 120 000 долярів. У зв'язку з цим схопленням поліція ув'язнила троє осіб, підозрілих в його зорганізуванні й переведенні. За четвертим із бандитів шукають. Частину виплаченого Фуксом викупу уже знайдено.

У СВІТІ

ПРЕДСТАВНИКИ В'ЄТКОНҐУ НА ПАРИЗЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ ЗАЯВИЛИ, що пред'явлені ними в минулому тижні 10 пунктів „пропозиції миру" становлять „одну цілість" і тому не можна вихоплювати з них тільки деякі пункти, нехтуючи іншими. Голова делеґації комуністичного Національного Фронту Визволення Тран Буу Кієм і його заступниця Нґуєн Ті Бінь у промові на одному бенкеті та в інтерв'ю з французькою пресовою аґенцією загострили тих 10 пунктів, вимагаючи створення у Південному В'єтнамі „уряду миру" з виключенням теперішніх його лідерів, та спротивившись міжнародній контролі над майбутніми виборами.

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР ВІЛЛІЯМ РОДЖЕРС ВІДВІДАЄ у Південному В'єтнамі, між іншим, американський шпитальний корабель, на якому служить його 24-річний син-моряк. Після шестиденного перебування у Південному В'єтнамі Роджерс виїде до столиці Таї (Сіяму) Банґкоку на конференцію членських держав Південноазійського оборонного пакту (СЕАТО) і на конференцію союзних держав: ЗСА, Південного В'єтнаму, Філіппін, Таї, Австралії і Нової Зеляндії.

У ЗАХІДНІЙ НІМЕЧЧИНІ МОЖЕ ПРИЙТИ до розколу між партіями Християнсько - демократичною та Соціялістичною, які становлять тепер урядову коаліцію. У парляменті прийшло до одвертої полеміки між християнсько - демократичним міністром фінансів Франсом Йосифом Штравсом та соціялістичним міністром народного господарства Карлом Шіллером на тлі розбіжности поглядів на теперішню валютову кризу у світі та загрозу інфляції в Західній Німеччині.

ПРЕЗИДЕНТ ФІНЛЯНДІЇ УГРО КЕККОНЕН СТРІНЕТЬСЯ в найближчий понеділок з совєтським прем'єром Алексеєм Косиґіним у Ленінґраді. Фінський уряд запропонував, щоб проєктована Совєтами паневропейська конференція безпеки відбулася у Гельсінках, як у невтральній країні, сприйнятливій однаково для вільних, як комуністичних держав Европи. Кекконен хоче обміркувати цю справу з Косиґіним.

ДО СТОЛИЦІ ЛЯОСУ ВІЄНЦІЯНУ ВЕРНУВСЯ амбасадор комуністичного Північного В'єтнаму та відбув понад годинну нараду з прем'єром Ляосу, Суванна Фумою. Північний В'єтнам, не зриваючи формально дипломатичних взаємин з сусіднім Ляосом, насправді бойкотував його впродовж останніх чотирьох років і підтримував „приватну" армію комуністичної партії Патет Ляо, яка повела громадянську війну проти леґального уряду Ляосу. Поворот до Вієнціяну комуністичного амбасадора Ле Ван Гієма і його зголошення, перше після чотирьох років, до Суванни Фуми, вважають за познаку зміни політики Північного В'єтнаму супроти Ляосу, з невтральністю якого Північний В'єтнам не рахувався.

У ЧЕХО - СЛОВАЧЧИНІ УРЯД ПІДВИЩИВ ціни майже на всі товари на 20 і більше відсотків. У Чехо - Словаччині, як усіх комуністичних країнах, всі крамниці удержавлені. Передбачуючи звишку цін — в кількох останніх днях перед усіма крамницями, головно з одягами, черевиками й т. п. речами, стояли довгі черги покупців, які викупили всі товари. Підвищення цін має бути одним із заходів уряду проте інфляції.

ДО БРЮССЕЛЮ ПРИБУВ новий американський амбасадор Джан Айзенгавер, син покійного президента й батько чоловіка молодшої доньки президента Ніксона. Він був на авдієнції у короля Бодуєна, якому предклав свою вірчу грамоту.

Ейб Фортас зрезиґнував, през. Ніксон має найменувати двох нових суддів Найвищого Суду

Вашинґтон. — Критикований востаннє за свою поведінку в грошових справах суддя Найвищого Суду Ейб Фортас, повідомив у четвер 15 травня, напередодні заповідженого на п'ятницю правдоподібно в його ж справі зібрання Найвищого Суду, президента Ніксона про свою резиґнацію із становища в цій найвищій судовій установі ЗСА. Президент Ніксон негайно прийняв резиґнацію, повідомляючи про це Фортаса коротким листом. В другому листі до головного судді Найвищого Суду Ерла Воррена із зголошенням своєї резиґнації, Фортас з'ясував причини свого відходу, заявляючи й далі, що він не бачить нічого неправильного у своїй поведінці, але ж признаючи, що в 1965 році він погодився одержувати на протяг усього життя свого і своєї жінки по 20 000 долярів річно від родинної фундації індустріяліста Вольфсона, що його засуджено потім за недозволені трансакції з цінними паперами. Першу з одержаних сум Фортас, згідно із його заявою, повернув Вольфсонові по одинадцяти місяцях. Фортас був призначений на суддю Найвищого Суду в 1965 році президентом Джансоном і минулого року у зв'язку з евентуальною резиґнацією Ерла Воррена був кандидатом на становище головного судді. Після резиґнації Фортаса президент Ніксон матиме змогу найменувати двох нових членів Найвищого Суду: одного на місце Фортаса і другого на місце головного судді Ерла Воррена, який вже зголосив свою резиґнацію, але на прохання президента Ніксона залишається ще якийсь час на своєму становищі. Нові призначення можуть змінити дотеперішнє ліберальне подекуди спрямування діяльности Найвищого Суду, що його здійснювала більшість суддів у цій установі під проводом самого Воррена.

Ейб Фортас, народжений 1910 року в Мемфіс, Тенн., в родині старожидівських імігрантів з Англії, визначився в часі правничих студій і потім в адвокатській практиці своїми здібностями. Він був одним із найближчих приятелів президента Джансона.

Між кандидатами на становище головного судді Найвищого Суду називають суддю цього ж суду Поттера Стюарта, суддю апеляційного суду дистрикту Колумбія Воррена Е. Бирґера, як також федерального суддю жидівського походження Генрі А. Фрайндлі. Між кандидатами на опорожнене внаслідок резиґнації Фортаса становище згадують кол. генерального прокуратора Герберта Бравнелла, Томаса Е. Дюї, кол. суддю Артура Голдберґа, сенатора Джекоба Джевітса з Ню Йорку, проф. Александра Бікела з Єйлського Університету й ін.

Суперечка за чілійську мідь загрожує ускладненням взаємин між ЗСА й Латинською Америкою

Сантіяґо, Чіле. — Розбіжність в інтересах індустріяльних кіл ЗСА, заанґажованих у копальнях міді в Чіле, із тенденціями чілійських провідних політичних кіл може стати причиною погіршення взаємин між ЗСА і Південною Америкою. Головною причиною суперечки є висота податків й інших платностей, що їх одержує чілійський уряд від американських концернів, що є власниками копалень міді в Чіле, країні, яка є четвертим з черги продуцентом міді в усьому світі. Мідь становить 80 процентів усього чілійського експорту. Вартість мідяної продукції в самому тільки 1968 році оцінювали на 780 мільйонів долярів. Американські копальні міді в Чіле сплачують чілійському державному скарбові яких 50 процентів своїх прибутків. Провідники чілійських партій твердять, що прибутки мідяних копалень в Чіле збільшилися на сто процентів, в той же час річні прибутки чілійської держави з цього титулу збільшилися тільки на 50 процентів. Вони вимагають видатного підвищення податків, погрожуючи націоналізацією тих копалень, які є власністю американських концернів. В політичних колах думають, що Чіле може піти за прикладом Перу, уряд якого націоналізував американські копальні нафти.

Демонстрації проти відвідин Рокефеллера

Теґусіґальпа, Гондурас. — В середу 14 травня, в той час, як губернатор Рокефеллер конферував з президентом республіки Гондурас Освальдом Льопезом Арелляно, головою військового режиму, який править Гондурасом з 1963 року, перед палатою президента відбулася Студентська протестна демонстрація, у висліді якої згинув від поліційної кулі один 22-літній студент. Згідно з пляном організаторів демонстрації, вона мала бути мирною, але ж в час її відбування вмішалася поліція, намагаючись розганяти демонстрантів. Під час виниклої сутички був простріленний — як твердить командування поліції — випадково, один студент. Перевезений до шпиталю він помер. Рокефеллер довідався про демонстрацію і про смерть студента щойно після відбуття конференції від американського амбасадора в Гондурасі.

ПОВТОРЕННЯ ВИСТАВИ „ГОЛОД" У НЮ ЙОРКУ

Ляриса Кукрицька (зліва) і Володимир Лисняк в одній із сцен драми Богдана Бойчука „Голод", вистава якої буде повторена Новим Театром в постановці В. Лисняка в Ню Йорку в суботу 17 травня ц. р. Відбудеться вистава у великій залі Народного Дому в Ню Йорку о год. 8-ій вечора.

Ладж корисно оцінює шанси Паризької конференції про В'єтнам

Вашинґтон. — Голова американської делеґації на Паризькій конференції про В'єтнам, Генрі Кебот Ладж, нараджувався в минулий четвер 15 травня ц. р. з президентом Джансоном та взяв участь у засіданні Крайової Ради Безпеки. Всі ті наради були присвячені виключно В'єтнамській війні і шансам замирення. Генрі Кебот Ладж відбув опісля пресову конференцію, на якій заявив, що виголошена в минулу середу промова президента Ніксона про В'єтнам, поруч із пред'явленим в минулому тижні мировим пляном В'єтконґу, створює добру нагоду для переведення ділових нарад на Паризькій конференції. Ладж говорив, очевидно, тільки в загальних межах, але висловив оптимізм щодо дальшого ходу Паризької конференції. Він ствердив, що годі брати буквально першу неґативну комуністичну реакцію на промову президента Ніксона, давши цим зрозуміти, що комуністи мусіли спершу заявитись під кутом пропаґанди, але не будуть противитись засекреченим діловим нарадам. Негайно після тієї пресової конференції у Вашинґтоні Генрі Кебот Ладж відлетів до Парижу, де на п'ятницю 16 травня було призначене вже 17-те з черги пленарне засідання Паризької конференції. Речник комуністичного Фронту Національного Визволення заявився у Парижі проти пропозиції Р. Ніксона щодо одночасного відкликання з Південного В'єтнаму американських і північно-в'єтнамських військ, бо — мовляв — не можна на одну дошку ставити „агресорів і нападених", — це давня комуністична пропаґандивна тактика, щоб правду обертати комiть дном. Загально у широкому світі був дуже прихильний відгук на промову Р. Ніксона, як на примирливий і дуже діловий виступ.

У Франції три головні кандидати змагаються за пост президента

Париж. — Передвиборча ситуація у Франції викристалізувалася вже настільки, що з-посеред усіх сімох кандидатів на президента Французької Республіки три стали кандидатами поважними. Є ними довголітній прем'єр за влади де Ґолля Жорж Помпіду, голова сенату й теперішній тимчасовий президент Ален Поґер і соціяліст, посадник Марсейлю, Ґастон Дефер. Кандидатура цього останнього набрала значення тоді, коли колишній прем'єр і відомий у цілій Франції політик Пієр Мендес-Франс виступив одверто по стороні Дефера, як його майбутній прем'єр. Коли одинаково Помпіду, як і Поґер заявились за продовжування конституційної концепції де Ґолля, щоб президент вирішував головні справи закордонної і військової політики, Дефер і Мендес - Франс пропаґують поворот до системи, коли прем'єр уряду вів ділову політику, а президент обмежувався до ролі головного дорадника уряду та репрезентування держави назверх. Загально французька преса виключає, що будь-котрий кандидат виграв вибори вже в першому голосуванні, яке відбудеться 1 червня ц. р. Тому тісніший вибір прийде в найближчу після тих виборів неділю між двома кандидатами, які дістали найбільше число голосів. Ален Поґер має дуже великі шанси виграти, бо комуністи ненавидять Мендес-Франса і коли соціялісти запропонували були, щоб Мендес-Франс був кандидатом на президента від всіх лівих партій включно з комуністичною, то комуністи рішуче відмовились. Тому вони голосуватимуть у тіснішому голосуванні радше на Поґера, як на Мендес-Франса. Однак переважає думка, що тісніше голосування відбудеться між Помпіду і Поґером.

У Маляйзії коло 100 вбитих у кривавих заворушеннях

Куаля Люмпур. — У південно-азійській державі Маляйзія відбулися сподовж кількох останніх днів криваві заворушення, у висліді яких було офіційно 42, але насправді коло 100 вбитих. Прем'єр Абдул Рахман припинив важність конституції, заявивши, що „терористи, під покришкою політичних партій, пробують вернутися назад" — це була виразна алюзія до комуністичних партизанів, проти яких боролася ще британська влада на Маляйському півострові. Ті заворушення вибухли у висліді минулонедільних парляментарних виборів, в яких багато мандатів втратила керівна Союзна партія, в якій маляйці мають перевагу і провід, а збільшили свій стан посідання китайці. На 10 мільйонів населення Маляйзії — маляйці становлять яку половину, а китайці третину, — решта різні інші народності і племена. В усіх більших містах проголошено поліційну годину від 6-ої вечером до 6-ої ранку і поліція та військо дістали наказ стріляти до кожного, хто ту поліційну годину порушує. Прем'єр князь Абдул Рахман завжди старався об'єднати маляйців, китайців та інші племена Маляйського півострова спільним державним патріотизмом, але найбільшу перешкоду у цьому становили і становлять інтриґи сусіднього Комуністичного Китаю.

На Союзівці — З'їзд УЛТПА

Союзівка, Керґонксон. — Серед розкішної весняної природи тут в днях 30 травня — 1-го червня зустрінуться члени Українського Лікарського Т-ва Північної Америки, щоб відбути 13-й з черги З'їзд делеґатів Товариства ЗСА й Канади. Реєстрація делеґатів у п'ятницю 30 травня, від 9 ранку. Наради розпочнуться о 2-ій г. по полудні, бенкет і равт — у суботу 31 травня о 7-ій г. вечора. У програмі 13-го З'їзду, крім звітів з праці та ділових конференцій, є також наукові доповіді, які виголосять д-ри Т. Шеґедин, С. Ворох, Ю. Трухлий та Е. Грабарчук. Вибір нової Головної Управи Товариства відбудеться в суботу. У неділю після Богослужения о 11-ій г. ранку, спільний товариський обід розпочнеться о 1 г. по полудні. Українське Лікарське Товариство Північної Америки, — одне з найбільших і найактивніших українських професійних товариств у Новому Світі відоме також з своєї видатно жертвенности на українські національно-громадські і культурні та релігійні потреби, видає журнал „Лікарський Вісник", в якому друкуються інформації про працю членів Товариства, наукові статті, хроніка тощо. Головою УЛТПА є д-р Юрій Трухлий, секретарем Управи, — д-р Тарас Шеґедин.

ЕКЗЕКУТИВА УККА ВШАНУВАЛА ПАМ'ЯТЬ ПРОФ. Д-РА РОМАНА СМАЛЬ-СТОЦЬКОГО

Ню Йорк (УККА). — В п'ятницю 9 травня, у вечірніх годинах відбулося чергове засідання Екзекутиви УККА. Почалося воно вшануванням пам'яті недавно померлого члена Екзекутиви УККА проф. д-ра Романа Смаль-Стоцького, визначного політичного, громадського і наукового діяча в Україні й на еміґрації.

Про свою співпрацю з покійним професором на терені Вашинґтону тепло згадав проф. Л. Добрянський, Екзекутивний віце-президент Й. Лисогір із зворушенням говорив про професора Р. Смаль-Стоцького, який повних літ своїми ідеями і порадами допомагав УККА в здійсненні його програми, спочатку як член Політичної Ради, а згодом як член Екзекутиви.

На пропозицію проф. Л. Добрянського, Екзекутива зрішила присвятити X Конґрес УККА, що відбудеться в Ню Йорку в днях 24, 25 і 26 жовтня 1969 р. пам'яті проф. Р. Смаль-Стоцького, як також видати одно число „Українського Квартальника" з передруком праць покійного та уфондувати в рамках спеціяльного видавничого фонду НТШ один том праць професора Романа Смаль-Стоцького.

По відчитанні секретарем І. Білинським протоколу з попереднього засідання і прийняттю його, проф. Л. Добрянський звітував про свою працю у Вашинґтоні. Він присвятив багато уваги загальному переписові населення в ЗСА, що відбудеться в 1970 році. Професор пропонував перевести інформаційну акцію серед нашої Громади, налягаючи на тому, щоб кожний вписував у переписному анкетному листку місце свого народження — Україну та подавав українську мову, як матірну, або як другу розговірну мову — для тут народженого українського покоління. Докладні інформації своєчасно в цій справі видасть Канцелярія УККА в Обіжних листах до Відділів УККА. Прийнято пропозицію президента надати Шевченківські Грамоти Волі сенаторові Янґові зі стейту Норт Дакота та конґресменові Бюкененові з Алабами за їхню постійну піддержку української справи в Конґресі ЗСА.

В часі відзначування Тижня Поневолених Націй в цьому році, в дні 16 липня, відбудеться у Вашинґтоні бенкет з участю визначних політичних і громадських діячів Америки. На ньому буде також делеґат Протикомуністичної Азійської Ліґи, д-р Ку Ченґ-Канґ.

Вичерпне звідомлення з переведеної провірки фінансової діяльности УККА за час від 1 січня 1968 року до 31 грудня 1968 року подав голова Контрольної Комісії, мґр. Іван Винник. Провірка відбулася в днях 4-5, 11 і 12

(Закінчення на стор. 4-ій)

УКРАЇНЦІ У ВІЛЬНІМ СВІТІ

ГРОМАДСЬКІ ЗБОРИ В НЮ ЙОРКУ В ЦЮ НЕДІЛЮ

Ню Йорк. — Комітет Об'єднаних Американсько-Українських Організацій під керівництвом адв. Романа Гуглевича, Відділ УККА, при співучасті Товариства за Патріярхальний устрій Української Католицької Церкви — влаштовують у неділю 18 травня о 5-ій г. по полудні, в авдиторії школи св. Юра при 6-ій вулиці ширші громадські збори-віче. З промовою виступить голова Ради Мирян Товариства за Патріярхальний устрій УКЦеркви д-р Роман Осінчук, промовлятимуть також о. д-р Володимир Ковалик, ЧСВВ, д-р Г. Лужницький, д-р С. Ворох, як голова Комісії УККА для церковних справ.

СКРИПКОВИЙ КОНЦЕРТ ПРОФ. ВОЛ. ЦІСИКА

Ню Йорк. — З ініціятиви ЛМКлюбу в Ню Йорку, в репрезентативній залі Українського Інституту Америки при 79 вул. і 5-ій евню, відбудеться у неділю 18 травня, о год. 7-ій вечора, концерт - речиталь відомого скрипаля і музичного педагога Володимира Цісика. Акомпаніюватиме випускниця „Джуліярду" Марія Цісик. У програмі — Бах, Сен-Санс, Крейслер та ін. світові композитори, з українських проф. Вол. Цісик виконає твори В. Барвінського, А. Кос-Анатольського, Л. Ревуцького, Б. Лятошинського.

ДОПОВІДЬ ПЕТРА МЕГИКА В УВАН

Ню Йорк. — На засіданні Мистецької кураторії УВАН з нагоди виставки карпатських пейзажів маляра Омеляна Лещинського, відбудеться доповідь проф. Петра Мегика на тему „Українці — — студенти Варшавської Академії Мистецтв". Після доповіді — дискусія. Засідання в суботу 17-го травня 1969 р. о 6-ій год. веч., в приміщенні УВАН: 206 захід 100 вул.

ГІСТЬ З АНГЛІЇ НА ВІДВІДИНАХ В УНС І „СВОБОДІ"

Джерзі Ситі. — В четвер, 15-го травня, приміщення Головної Канцелярії Українського Народного Союзу та в-ва „Свобода" відвідав редактор лондонського англомовного „Українського Огляду" („Юкрейніян Рівю") п. Володимир Микула, що приїхав на короткі відвідини в цій країні. В приміщеннях УНС і „Свободи" та під час спільного обіду гість знайомився з працею цих установ, як і станом та розвитком Української Громади в цій країні, а зі свого боку інфромував про життя-буття українців в Англії. На знимці, знятій під час відвідин в бюрі головного предсідника УНС, стоять (зліва): гол. касир дир. Петро Пуцило, мґр Євген Гановський, в товаристві якого гість з Англії відвідав УНС, гол. предсідник Йосип Лисогір, ред Володимир Микула та заст. гол. предсідника Володимир Сохан.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year $18.00; six months $9.50; three months $5.00. For UNA members monthly 65¢.

Статті підписані їх авторами, не мусять відповідати становищу редакції.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Принципи і гнучкість

Виголошена в середу 14 травня ц. р. промова президента Ричарда Ніксона про В'єтнам і можливості замирення в ньому, як їх бачить новий Президент ЗСА, чітко підкреслила деякі принципи, від яких Уряд ЗСА не може відступити, а водночас залишила широке поле для гнучкої тактики. Принципом було ствердження, що Уряд відмовився від шукання „суто військової розв'язки на бойовищах", але одночасно „виключив односторонне стягнення військ з В'єтнаму або прийняття в Парижі умов, які були б рівкозначні із замаскованою прогрою Америки". Принциповим було ствердження: „Ми не маємо більше вибору щодо можливости неінтервенції. Ми переступили міст. Там тепер більше як півмільйона американського війська, і 35.000 американців втратили там життя". Таких принципових стверджень було більше: „Велика нація не може відмовитися від своїх зобов'язань. Велика нація мусить бути вартою довір'я до неї ... Ми не шукаємо баз у В'єтнамі. Ми не шукаємо військового пов'язання ... Ми готові прийняти кожний уряд у В'єтнамі, який буде вислідом вільного вибору південнов'єтнамського народу ... Неважно, що Америка хоче для Південного В'єтнаму, неважно, що Північний В'єтнам хоче для Південного В'єтнаму, важне тільки те, чого хоче для Південного В'єтнаму південнов'єтнамський нарід ..."

Але всі практичні проблеми, як їх розв'язати в межах отих принципів, належать до сфери гнучкої тактики. Навіть конкретні пропозиції Ніксона — протягом 12 місяців одночасне відкликання більшости американських і північнов'єтнамських військ і переведення у Південному В'єтнамі вільних виборів під міжнародною контролею — це теж пропозиції пливкі, бо Ніксон заявив, що він подає їх тільки як базу для дискусії. Так само, як заявив він готовість дискутувати й про так звані чотири пункти давньої північнов'єтнамської пропозиції та про 10 пунктів минулотижневої пропозиції В'єтконґу. Призна́вши, що війна, яка триває чотири роки, не може скінчитися „протягом ночі" і що осягнення миру у В'єтнамі вимагає довгих і морочливих переговорів, Ніксон виправдував цим потребу терпеливости, дармащо сам признав, що годі вимагати „безмежного терпцю" від людей, які стільки разів чули вже обіцянки, що не здійснилися ...

Коли промовляє президент З'єднаних Стейтів, та ще й у такій контроверсійній справі, як В'єтнамська війна, та ще й у такій складній ситуації, яку має республіканський президент із демократичним Конґресом, то його промова мусить звертатись на різні адреси в краю і за кордоном. Державна рація, незалежна від натиску „голубів" з одного та „яструбів" з другого боку, схоплена у принципах, — але зрештою така промова мусить рахуватися з відгуком, що його вона викличе у Конґресі, в поважній пресі, в Сайґоні й Ганої, у дипломатичних колах. Тому вона має багато недосказів, тому вона є предметом різнородної інтерпретації, і тому треба її щойно розшифровувати щодо задумів та замірів, скритих за округлими фразами. Наприклад, президент Ніксон заявив: „Не можна зробити більшої помилки, як переплутувати гнучкість із слабістю та виявляти розсудливість з відсутністю рішучости. Мушу теж з'ясувати з усією щирістю, що коли буде продовжуватися зайве страждання, то воно спричинить інші постанови ..." Можна це зрозуміти, як погрозливу пересторогу комуністам, що коли вони продовжуватимуть обстрілювати ракетами відкриті південнов'єтнамські міста та вбивати цивільних мешканців підкидуваними бомбами, то прийде американська відплата. Алеж давніше Ніксон заявляв, що президент ЗСА погрожує тільки раз — тому ця повторна погроза, мабуть, не справить великого враження на ворога, який рахується тільки із сильними ділами, а не з сильними словами.

Промовою Ричарда Ніксона напевно не будуть вдоволені екстремісти по правому та по лівому боці, — ті, які хочуть відновлення бомбардувань Північного В'єтнаму чи вмаршу туди американських військ, ані ті, які пропаґують неґативне й однобічне відкликання військ із В'єтнаму та залишення Південного В'єтнаму на поталу долі. Ніксон обрав у своїй промові середину дороги — він погасив наївні надії декого на близький мир у В'єтнамі, але й виявив безперечну примирливість тоном і змістом своїх пропозицій. Ця промова не стала драматичним переломом в історичному розвитку подій. Але вона може стати сильним поштовхом для заходів у напрямку замирення, якщо комуністи його хочуть. Це „якщо" було і є суттю проблеми. Бо ключ до миру у В'єтнамі в руках не Ричарда Ніксона, а Го Чі Міня чи його спонзора Леоніда Брежнєва.

Методій Борецький

ЛЕТ „АПОЛЛО-10"

Генеральна проба перед висадом на Місяць

У неділю 18 травня о год. 12.49 по полудні з Кейп Кеннеді вилетить далекопростірний корабель „Аполло-10" в напрямі до Місяця. Основна ціль цього космічного лету докладно перевірити ту частину поверхні Місяця, на яку два американські астронавти в програмі „Аполло-11" мають осісти 20 липня цього року.

Д а л е копростірний лет „Аполло-10" в основному нагадуватиме т р іюмфальний лет в програмі „Аполло-8", що відбувся в другій половині грудня 1968 року. Очевидно, лет і завдання залоги „Аполло-10" будуть більше скомпліковані, як лет в програмі „Аполло-8".

Зовнішнім виглядом і структурою корабель „Аполло-10" подібний до корабля „Аполло-9", що кружляв в орбіті Землі на початку березня цього року. Він складається з трьох основних модулів: контрольного, послугового (функційного) і місячного. Перші дві частини називають контрольним кораблем, а контрольний модуль — матірним кораблем.

Місячний модуль — це та частина комплексу „Аполло-10", яка, згідно з пляном, має відчепитися від контрольного корабля в орбіті довкруги Місяця і наблизитися до нього на віддаль 50,000 стіп (приблизно дев'ять миль).

Залога корабля „Аполло-10" складається з трьох астронавтів: Томаса П. Стафforда, команданта місії, 38-річного полковника летунства, ветерана двох далекопростірних летів, родом з Ветерфорду, О к л а гома; Джана В. Янґа, командира контрольного модуля, 38-літнього офіцера морської фльоти, ветерана двох космічних летів, родом із Сан Франсіска, Каліф., і Юджіна А. Сернана, 35-річного командира морської фльоти, родом з Чикаґо, ветерана космічного лету та виконавця т. зв. „ходу в просторі".

У місячному модулі літатимуть Т. Стаффорд і Ю. Сернан, а командним кораблем керуватиме Дж. Янґ.

Виправа почнеться триденним летом космічного корабля з трьома членами залоги в орбіту довкруги Місяця. Місія довкруги Місяця триватиме коло 60 годин. Згідно з пляном, командний корабель разом із місячним модулем мають зайняти колову орбіту на відстані 69 миль від Місяця.

Осягнувши цю орбіту, астронавти Стаффорд і Сернан, після 8-годинного сну, перейдуть т. зв. тунелем з командного корабля до місячного модуля, який відчепиться від командного корабля і, зайнявши свою власну еліптичну орбіту (9 до 220 миль від Місяця), зблизяться до Місяця на 9 миль з 400-милевим віддаленням від командного корабля, що залишиться на своїй власній орбіті. Після 6-годинної розлуки місячний модуль повернеться із своєї місії і знову злучиться з командним кораблем.

Зблизившись на відстань 9-ох миль до Місяця, астронавти Сернан і Стаффорд накручуватимуть фільми і робитимуть знімки з його поверхні, особливо з тих двох площ, які Крайова Аеронавтична і Космічна Адміністрація (дві з п'ятьох можливих) вибрала як найвигідніші для причалення місячного модуля 20 липня ц. р.

Після злуки з матірним кораблем Стаффорд та Сернан перейдуть до командного модуля, де зустрінуться з Янґом, і відчеплять місячний модуль від командного корабля. Тоді науковці з Гюстону, ЗСА, вишлють місячний модуль без залоги в орбіту довкруги Сонця, звідки він ніколи не повернеться. Кошт місячного модуля становить 41 млн. долярів.

Перед поворотом на Землю космічний корабель облетить Місяць ще одинадцять разів, щоб дати астронавтам можливість виконати додаткові завдання, потрібні при дійсному висаді (навіґаційні вправи, встановлення власної позиції, контроля ґравітаційної нерівности, передання телевізійної програми з поверхні Місяця і т. д.).

Новиною цього космічного лету буде кольорова телевізійна передача лету на Землю з далеких просторів. Досі передавано на Землю тільки чорно - білі образи.

Призначена для причалення перших американських астронавтів (20 липня ц. р.) місячна площа має еліптичну форму размірoм п'яти миль довжини та трьох миль ширини і знаходиться в південно - західній частині т. зв. Спокійного моря.

Лет космічного корабля „Аполло-10" триватиме вісім днів.

Одним із критичних моментів цього лету буде злучення місячного модуля з командним кораблем. Якщо з якихнебудь причин астронавти в місячному модулі не змогли б повернутись до матірного корабля, тоді під час цієї місії командний корабель зможе врятувати залогу місячного модуля, зблизившись до нього в моменті, коли він, пролітаючи своєю еліптичною орбітою, опиниться на тій самій віддалі від Місяця, на якій знаходитиметься командний модуль, отже на віддалі 69 миль. Цієї рятункової операції не можна буде перевести в липні ц. р., якщо не вдасться злетіти з поверхні Місяця.

Отже, як бачимо, далекопростірна програма „Аполло-10" добігає до успішного завершення — висаду двох астронавтів на поверхню Місяця вже в липні цього року.

Науковий світ з особливим зацікавленням чекає на успішний вислід місії „Аполло-10", бо від неї багато залежатиме успіх всієї космічної програми „Аполло", а особливо встановлення постійної дослідчої стації на поверхні Місяця у наступному десятилітті.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСОЮЗУ!

Ірена Книш

НАПЕРЕДОДНІ 500-РІЧЧЯ КРИВАВОГО НАРОДОВБИВСТВА

(2)

III

Іван Васильович, як і його попередники, що перейняли ролю татарських ханів, виділяв із-поміж громади товпу слуг, що за вигоди й ласки ставали знаряддям поневолення решти, здушення в ній непідлеглого духа. Колишні піддані ханів легко прийняли на їхнє місце московських володарів, але з вільними народами було йнакше. Тим то, збираючи збройні сили для наїзду, велику вагу прикладав він до створення внутрішнього фронту в Новгороді. Бо як скрізь, так і серед новгородців, можна було знайти нечесних людців, кар'єристів, перевертнів, пристосуванців, запроданців, адептів хрунівства. Обдаровуючи через своїх емісарів вислужників і жорстоко караючи непокірних, брехливою пропаґандою викликаючи хаос, підготовляла Москва свої загарбницькі наступи. Тож у Великому Новгороді кишіло від московських аґентів, які шукали легковірних і продажних, щоб умовляти, яку велику користь принесе підданство московському князеві та підкорення новгородської єпархії московському патріярхові. Навіть царський панеґірист, історик Іловайський признає, що Москва мусіла дуже дорого оплачувати своїх вислужників у Новгороді.

Підкупством і обманством створилася між новгородцями москвофільська партія. Коли здавалося, що вона вже доволі сильна, щоб на неї спертися, Іван Васильович вислав домагання — визнати його зверхність. За вдаваними спокоєм і лагідністю посольського звернення чигала озброєна многотисячна армія з дикими степовими ордами.

І саме тоді, коли з небувалою розгоновою силою Москва готова була кинутися на Великий Новгород, на чолі спротиву стала жінка, що започаткувала безконечний ряд героїнь, які словами Лесі Українки кидали виклик ворогові: „Убий, не здамся!" Ця героїня над героїнями, що п'ятсот років тому поставила найрішучіший опір московській навалі, гідна нашої уваги тим більше, що постать ця призабута до такої міри, що вже й не згадується в призначених для цього публікаціях.

Тож перелетім уявою во врем'я оно, „во дні они" — Марти Борецької.

IV

У багатолюдній столиці Новгородської землі йде останній бій за її суверенність і соборність. Погляньмо обабіч тихоплинної ріки Волхова на широкі вулиці, вимощені товстими кругляками, на Софійський Собор, на церкви й монастирі, на школи, в яких училися з таких же берестових грамот, як у Києві, на садиби, на могутній княжий дитинець, торгові площі з барвистим натовпом чужоземних купців... Вслухаймося в гомін людського нуртовища, у крики торгівців, кінське іржання, погуки вершників, брязкіт зброї, рипіння возів... Звернімо увагу на прекрасну архітектуру „Чудного Двору" впливової родини посадників Борецьких в Неревському Кінці на Побережжі. Біля нього найбільше товпляться, гомонять, жестикулюють г р омадяни багато й скромно одягнені. Раптом усе це заглушує потужний голос самодзвонного дзвона на площі Ярославового двору. Це вічевий дзвін — символ вільної Новгородської республіки...

Затісна тепер велика площа, щоб вмістити всіх новгородців, що зійшлися на Народне Віче. Чути оклики: „Новгородська республіка від віків вільна, вона не вотчина московського князя!" Народне Віче різко відкинуло підступне звернення Івана Васильовича. З'єднано протестували бояри, посадники, тисяцькі, знатні громадяне, духовенство, купці, ремісники, простий люд. Патріотичне піднесення, що вийшло із „Чудного Двору" Борецьких, огорнуло всі суспільні шари. Як роса на сонці, щезли ренеґати й ворожі аґенти. Спонтанну реакцію новгородських патріотів так передав московський літописець:

„... Загорілись гордістю новгородці..., бо перелесник диявол увійшов у їхню злохитриву жінку, і та окаянна лукавими речами з'єдналася з литовським князем Михайлом, задумуючи привести його в Новгород і спільно з ним володіти,... вона то почала своєю окаянною мислю бунтувати ввесь народ і Великий Новгород, хотячи їх відвести від великого московського князя... якоже она, львиця древняя Езавель... бісовськая Іродія, Євдоксія, Даліля..., бо ця Марта окаянна подібно до них також заманювала ввесь народ, щоб його повернути з правої путі й перевести на латинство... І ця окаянна Марта не тільки себе і свою душу погубляла, але й свої діти й многих людей, які в неї сходилися і піддавалися слухняно її безбожним словам..." (Софійський перший список, стор. 5, під роком 1471).

Марта Борецька була душею протимосковського руху. Як Жанна д'Арк у протилежній частині Европи давала відсіч англійським займанцям, так Марта Борецька підносила на дусі своїх земляків, не даючи їм коритися московському князеві. „Подаймо йому згоду на кінцях наших списів! Москалі до М о с к о вщини, тоді буде мир!" — така була настанова Марти Борецької, такою була ця славетна жінка, що стала усібленням Новгородської республіки, живим втіленням довгої й могутньої традиції народу.

І навіть її, цю велику даму в білій намітці, що, вісім років ведучи нерівну боротьбу з перфідною деспотією Москви, як римський Катон, повторювала: „Цетерум цензео Московіям делендам ессе!" (А я настоюю, що Москва мусить бути знищена!) — зроблено „московською патріоткою", як і багатьох інших визначних українок...

V

Багато аналогій в'яжеться з падінням Новгороду. Літописець потверджує жахливі погроми безборонного населення, пожежі по всій Новгородській землі, докорінне витереблення мешканців столиці, масові заслання вглиб Московщини, заселення здобутих територій тисячами московських родин, вимога від кожного, щоб доносив на своїх найближчих, як вони ставляться до московського князя, нищення історичних і культурних пам'яток, грабіж і вивезення до Москви дорогоцінностей.

Літописець в Іпатіївському списку (додаток, стор. 359) відзначив, як Іван Васильович „безчисленного добра набрав, в Москву одвезе самих перел, золота, срібла і многоцінних каменів триста возів, опріч іншого багатства, що там набрав; і не пощади же нікого там, ні навіть церков, і став великим багачем той, хто недавно був у великій неволі заволзьких татар..." (Дорогоцінні церковні чаші і т. п. послав він у дарунок для Менґлі-Герая як заохоту до нападу на Київ).

Проте, московський князь не обмежився фізичним винищенням народу й грабежем його добра. Уся його дальша політика зміряла до знищення всіх слідів новгородської самобутности, до остаточного злиття Новгорода з Москвою. Вся його адміністрація систематично намагалася вирвати з народної свідомости пам'ять про минуле, відучити від колишніх ідеалів. Вічевий дзвін вивезено до Москви, „щоб там разом із іншими дзвонами дзвонив". Усі ікони теж загарбано до Москви. Всі державні акти й письма сконфісковано, літописи попалено, а нові списувано „за височайшим повеленієм царя". Навіть вулиці міста зруйновано й виміренo на московський лад. Присланi московські ієрархи висміювали всі самобутні традиції й звичаї. Новгородських п а т р іотів прозвано „ворогами народу" і — вимордовувано.

Про це криваве народовбивство написали за царату дослідники і історики великі томи монографій. Микола Костомаров доказав приналежність Новгорода до південної Руси, а Н. Яніш писав про брутальне обмосковлювання наших літописів та фальшування нашої історії (наприклад, Новгородський літопис і московські переробки, Москва, 1874). Про цей вандалізм згадує з гіркотою Юрій Шамурин: „щоб знищити останні сліди вільної республіки, зірвали останню гордість, вічевий дзвін", пограбували церкви, не пощадили й св. Софії, забрали в Москву ікони та золоті предмети, ба навіть Василівські Ворота Софійського Собору перевіз Іван Грозний в свою Олександрівську

(Закінчення на стор. 3-ій)

З НАШИХ БУДНІВ

„АННА ЯРОСЛАВНА"

Вже тільки через тиждень, в суботу 24 травня, наша Метрополія буде свідком прапрем'єри нової української опери „Анна Ярославна", музика Антона Рудницького, лібретто Леоніда Полтави. Постава цієї опери в славнозвісній Карнеґі Гол, — це вершинна точка в святкуваннях 75-річчя Українського Народного Союзу. З оголошень в пресі довідуємось, що в неділю 25 травня прем'єра буде повторена в сусідній Філядельфії.

Не знаємо, покищо, чи плянуються дальші виїзди з „Анною Ярославною" до інших місцевостей. В цьому дозволимо собі звернути увагу авторові-режисерові, д-рові А. Рудницькому, як і всім виконавцям, що постава цієї опери в Торонті може зустрітись з поважними застереженнями. Тут, звичайно, не мається на увазі музичних чи драматичних вальорів опери або її виконання. Біда виходить із заголовком. Проти нього напевно запротестує редактор „Нових Днів" п. Петро Волиняк, що не визнає за українське ім'я — Анна ... Мовляв, була Ганна Барвінок і Ганна Борисоглібська, є Ганна Ширей і Ганна Черінь, тож і жадної Анни чи Анниці не сміє у нас бути!

А все ж таки, як то кажуть, слова з пісні не викинеш, а історичних фактів з літописів-аналів не вимажеш. Королева Франції, дружина короля Генріха І-го, дочка князя Ярослава Мудрого, так і називалася: Анна-Агнія ... Іменем „Анна" вона підписувала державні документи, коли, після смерти чоловіка, стала брати активну участь в політичному житті Франції. Писала й підписувалась кирилицею, яку недавно проф. Панас Феденко назвав у „Свободі" „помилкою святого Кирила" ... Відав, про цю помилку Анна Ярославна тоді, 900 років тому, ще не знала, інакше не привезла б з України до Франції писаного кирилицею і глаголицею євангелія, прадавньої пам'ятки-реліквії староруського письменства, що зберігається донині в Реймському соборі.

В цьому ж соборі, як пишуть хронікарі, 14 квітня 1049 року відбулось урочисте вінчання французького короля з українською княжною, дочкою великого князя, Ярослава Мудрого, що його тоді звали „тестем Европи". Бачу, що колеґа Л. Полтава увіковічнив цю неповторну, монументальну сцену в своєму лібретто, але моїм задушевним бажанням було б побачити, наприклад, такий кадр на срібному екрані-синерамі! А хто його знає? .. Може Головний Уряд УНСоюзу здійснить цю мою мрію-бажання з нагоди свого славного 100-річчя?

Літописці відмічають, що Анна Ярославна до кінця тужила за Україною, за Києвом. Нудьгуючи за дорогими їй з дитинства мозаїками і фресками Софійського собору, за багатою бібліотекою батька, Анна збудувала у Франції кілька церков за подобою-архітектурою київських. До нинішнього дня збереглася одна з них у старовинному французькому містечку Сенлі, споруджена за наказом королеви Франції, Анни Ярославни.

На ці „реалітети", гадаю, варто час від часу звертати увагу нашої молоді, учнів шкіл українознавства. Та й не тільки молоді чи учнів, — це варто пригадувати й тим дорослим громадянам, які, доволі недоречно, прибрали собі звання погребників наших прадідівських релігійних обрядів і традицій.

І к е р

Нестор Ріпецький

ЗАМІСТЬ ВІНКА

(1)

Сл. п. Шефа, Учителя і Друга, проф. д-ра Романа Смаль-Стоцького.

Ще так недавно, ніби вчора — телефон.

— Пане колеґо, я в Торонто ...

— Я зараз за вами, дорогий професоре, прийду.

— Ні, для мене це вже запізно. Я щойно причвалав до Торонто, бо, як знаєте, завтра відбувається ювілейний бенкет на пошану проф. д-ра Є. Вертипороха, і зараз же йду відпочивати. Знаєте — літа. Але запрошую вас, дорогий пане Несторе, завтра на восьму годину ранку до мого готелю на сніданок.

У професора Р. Смаль-Стоцького восьма година ранку означає докладно годину восьму. Не хвилину до восьмої і не хвилину після восьмої ...

Пригадався мені такий пам'ятний рік 1939-ий. Професор мав зустріч із амбасадором однієї із важливіших у тодішній політичній конфігурації держав. Зустріч мала відбутися в будинку амбасади о год. 3-ій після полудня. Я, як тодішній його секретар, мав приємність і честь супроваджати професора, віце-прем'єра уряду Української Народної Республіки і його міністра культури. Наше авто під'їхало під будинок амбасади десь за десять хвилин до третьої. Професор сказав шоферові, щоб об'їхав вулицею будинок ще раз, і пам'ятаю, як сьогодні, що, коли на годиннику била третя година, ми входили в кабінет амбасадора.

Амбасадор зустрічав професора у дверях.

— На сході Европи точність — це незвичайна прикмета, ексцеленціє, — сказав він, косо посміхаючись.

Професор теж косо посміхнувся:

— У деяких людей ... у деяких людей ... У нас же кондіціо сіне ква нон, ваша ексцеленціє ...

Коли ж ми вже поверталися, мій знаменитий професор додав:

— Дорогий пане колеґо, точність — це підстава й основа всесвіту. У всесвіті все побудоване й оперте на прецизній точності. Ні секунду не станеться щось заскоро, ні секунду не спізниться. Коли б механізм усесвіту спізнився на одну мільйонову частку секунди — ми всі опинилися б у безвістях ...

І, помовчавши хвилину, ще додав:

— Як казав американський виховник і учитель дев'ятнадцятого століття, Горацій Манн: „Недодержання призначеної зустрічі — це акт нечесности. Ви можете так само надужити чиїсь гроші, як надужити чийсь час".

Професор Роман Смаль-Стоцький навчив мене і багатьох інших молодих людей того періоду шанувати свій і чужий час.

Той час, який проминає і ніколи не вертається.

Той самий час, що є підставою всього живого на світі.

Той час, якого так багато людей не розуміє або недоцінює ...

Тому, звичайно, на другий день точно за тридцять секунд до восьмої я ждав перед дверима вінди в професорському готелі. За тридцять секунд до восьмої двері вінди відкрилися і в них стала така знайома і така дорога постать.

— Пане колеґо, — стиснув він мені руку, — бачу, що моя наука не пішла на марне ...

Ми сіли коло скромного столика, як колись, тридцять років тому в Варшаві, і покотилася розмова.

Спочатку говорили про „старі, добрі часи" ... Згадували спільних знайомих із варшавського періоду УНР.

— А пам'ятаєте, пане колеґо, як ви мусіли тікати з Варшави?

— А чи, пане професоре, пам'ятаєте, як ви мене рятували?

— Ну, робилося все, що можна було. Все таки дещо можна було зробити ...

Я приїхав до Варшави тому, що був на „вовчому білеті". Просто-напросто мені було заборонено студіювати в Західній Україні, бо був колись такий „політичний процес" — „Ріпецький, Шавель і товариші." Після того незначного випадку, про який напевно ніхто, крім кол. сенатора о. Лободича, який мене, грішного, рятував із панськo - польської тюрми, переді мною закрились двері всіх середніх шкіл пансько-польської Речі Посполитої, і, хоч здав я так звану екстерністичну матуру — двері львівського університету були для мене також закриті.

Лишились Краків або Варшава.

З професором Р. Смаль-Стоцьким познайомив мене мій шваґер, інж. Р. Скочдополь.

Професор Р. Смаль-Стоцький знаний був уже тоді, як покровитель молодих людей. Хоч він, як віце-прем'єр уряду УНР, мав різниці поглядів із націоналістами, а націоналісти з ним, у серці він завжди був палким націоналістом.

— Пане колеґо, політика — крута річ! Політик це така звірина, яка сидить на плоті, але тримає обоє вух при землі. Не завжди в політиці можна робити те, що хотілося б, але завжди треба робити те, що можливе, щоб усе таки наблизити те, чого хотілося б. Інакшими словами, я знаю, що ви націоналіст, і що ви, націоналісти, вважаєте мене „польським запроданцем". Але прийде такий час, коли ви зрозумієте, що не все, що ви робили, було добрим, і не все те, що я чи такі, як я, робимо, було злим. Ідеальним було б, якби ми, леґальний уряд Української Народної Республіки на вершинах, співпрацював із нашим революційним рухом, бо обидва вони потрібні й корисні для справи визволення українського народу. Але ... — він подряпав свою бороду і додав: — Про це ще колись поговоримо. Наразі йдіть на Академію Політичних Наук, а я вам допоможу.

Для професора Романа Смаль-Стоцького основною річчю було: чи дана молода людина дійсний український патріот або бодай кандидат на такого.

— Різниці поглядів, — казав він, сидячи у своєму кабінеті, — річ не тільки потрібна, але й корисна. Колиб усі однаково мислили, наш світ став би вельми нецікавим. Але головним, пане колеґо, є саме те, що я підкреслюю: можна по-різному мислити, але мислити треба. Тоді в людей, які глибоко мислять, є різниці поглядів, але немає сварки. Сваряться і лаються тільки немислячі люди.

На консулярний відділ Академії Політичних Наук у Варшаві також не всі діставалися. Туди приймали синів пансько-польської знаті, членів генерального штабу, вищої шляхти, і тому на диво знайшлося на тому відділі нас двоє: покійний мій друг д-р Л. Ортинський, як доходячий, і я як повночасовий студент.

(Далі буде)

Пам'яті Любови Данилівни Зафійовської

20 квітня померла, по довгій недузі, св. п. Любов Данилівна Зафійовська — дійсний член Української Вільної Академії Наук у ЗСА, дійсний член Наукового Товариства ім. Т. Шевченка.

З її смертю українська наука понесла велику втрату. Любов Данилівна була продовжувачем на еміґрації традицій наукової школи світової слави професора Київського Університету Сергія Гавриловича Навашина.

Л. Д. Зафійовська народилася 25 травня 1901 року в Кельцях. Там же почала вчитися в місцевій гімназії. Під час першої світової війни довелося їй, разом із хвилею втікачів, переїхати до Києва, де вона закінчила гімназію і в 1926-1930 роках вчилася і закінчила природничий факультет Київського Університету. В роках 1930-1933 працювала як науковий співробітник Інституту Ботаніки Української Академії Наук в Києві. З 1933 року почала педагогічну працю на посаді доцента при Катедрі ботаніки Київського Університету. Катедрою ботаніки завідував в той час відомий фахівець в галузі ембріології рослин проф. Володимир Васильович Фінн, учень і продовжувач наукової школи С. Г. Навашина. Л. Д. Зафійовська викладала ембріологію і цитологію рослин, систематику вищих рослин, техніку мікроскопічного дослідження. Одночасно з цим Л. Д. Зафійовська провадила дослідчу працю в Інституті біології Київського Університету. В своїй дослідчій праці Л. Д. Зафійовська була пов'язана з проф. В. В. Фінном (ембріологія) і академіком Миколою Григорійовичем Холодним (фізіологія рослин). Вивчалася ембріологія повитиці (Cuscuta) і багатьох представників родин Campanulaceae і Caryophyllaceae. Вивчався також процес утворення клітинних оболонок. Праці Л. Д. Зафійовської друкувалися в Наукових Записках Київського Державного Університету і в Доповідях Академії Наук в Києві (Біологічна серія). На праці Л. Д. Зафійовської була звернена увага рецензентів в ботанічних часописах світового значення — Botanisches Zentralblatt і Planta.

Під час другої світової війни Л. Д. Зафійовська продовжувала свою наукову працю в Познанському Університеті (1942-1945). До ЗСА переїхала у вересні 1951 року. Завдяки одержаним стипендіям вона продовжувала свою наукову роботу по ембріології рослин в університетах Пенсильвенії у проф. Seifriz, в Університеті Чикаґо і в Fordham Університеті в Ню Йорку у проф. Олександра Вольського. Об'єктом вивчення були представники багатьох родин таких як: Iridaceae (півники), Violaceae (фіялки), Malvaceae (мальви), Scrophulariaceae (ранникові), Alismataceae (частухові), Liliaceae (лілії), Eritaceae (вересові).

Цікаві наслідки одержані при вивченні сперміїв і живої протоплязми (in vivo) під час росту пилкових рурок на штучних середовищах. Про наслідки своїх спостережень Л. Д. Зафійовська доповідала на засіданнях Математично-природничо-медичної секції НТШ і на річних зборах AAAS (American Association for Advancement of Science), якої вона була членом, і в Botanical Gazette (Чикаґо).

Основним висновком праць Л. Д. Зафійовської є те, що плязма є істотною частиною чоловічих гамет-сперміїв у всіх вивчених нею представників покритонасінних рослин. Ці наслідки треба вважати важливим вкладом в світову ботанічну науку.

Короткі біографічні дані про Л. Д. Зафійовську подані в американському довіднику про вчених Америки — American Men of Science.

Тяжка хвороба й невблаганна смерть припинили життя й наукову роботу талановитої української вченої.

Вічна Їй пам'ять.

Проф. д-р Ол. Архімович
28 квітня 1969 р.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

ВШ. М. Л., Монтреаль: Дякуємо за матеріяли в справі назви „Чехословакія". Поминаючи факт, що Ви переслали нам фотостатичну копію статті, висланої до іншої редакції, ми лише у випадках вийнякового значення віддаємо місце на полемічні статті, що відносяться до матеріялів, друкованих в інших газетах. Ваша стаття до таких — думаємо — не належить.

ВШ. М. Б. Рочестер, Д. Г., Янґставн, та ін.: Дописів про імпрези, які відбулися ще в листопаді минулого року та в січні й березні цього року, не можемо приймати до друку.

ВШ. М. Л-а, Боффало, д-р С. Ф., Ню Йорк та ін.: Якби Олекса Довбуш встав із гробу то й він — думаємо — не продовжував би публічної дискусії в справі організації гуцулів в Америці, бо ця дискусія вже занадто переходить в „особисту сферу".

ВШ. Ф. Л., Мінneаполіс та ін.: У щоденній інформаційній газеті було б важко використати всі ті спомини, міркування та інші матеріяли, що їх ми одержуємо на пошану св. п. проф. д-ра Романа Смаль - Стоцького. Ми певні, що НТШ чи інша установа свого часу опублікують про Покійного відповідну монографію.

ВШ. „Учасники", „Громадяни", „Парафіяни", „Глядачі" та інші „Приявні": Ми цілком розуміємо, що деякі з-поміж наших ВШ. Дописувачів можуть мати оправдану причину на те, щоб своїх дописів не підписувати своїм власним ім'ям і прізвищем. Одною з таких причин є журба за долю своїх рідних в Україні. Але, поза такою оправданою причиною, в наших газетах справжня пошесть на анонімн та криптоніми. Тож просимо наших Дописувачів підписувати свої дописи повними іменами й прізвищами чи відомими літературними псевдонімами, бо кожний допис, підписаний криптонімом, викликає в редакції підозріння. Дописи полемічні чи з критикою установ і діячів можемо друкувати тільки з повним підписом автора.

ВЕЛИКИЙ УСПІХ ВИСТАВКИ З. ОНИШКЕВИЧА

Ню Йорк. — Відкрита в минулу неділю в галерії Літературно-мистецького Клюбу в Ню Йорку виставка образів Зенона Онишкевича втішається великим успіхом. Не вважаючи на численні інші популярні імпрези в тому самому часі — зараз у першому дні відвідало виставку коло 200 осіб. Виставка відкрита ще в суботу й неділю, 17 - 18 ц.м. та в п'ятницю й суботу 23 - 24 ц.м.

НАПЕРЕДОДНІ 500-РІЧЧЯ КРИВАВОГО НАРОДОВБИВСТВА

(Закінчення зі стор. 2-ій)

слободу... (Великий Новгород, Москва, 1914).

Совєтські історики не зважають на Маркса, що вповні поділяв погляди М. Костомарова на ці події, ні на Герцена, що називав московських Іванів душителями свободи. Вони намагаються доказати глибоку... прогресивність акту знищення Москвою Новгорода, а постать Марти Борецької навіть в „Українській Радянській Енциклопедії" не зазначено. Це й зрозуміло, коли зважити її ґрандіозну політичну програму: відродження могутности Київської імперії. Вона бачила небезпеку не тільки від Москви, але й від Польщі, і тому підтримувала сили литовсько - руські. Для того зміряла насамперед унезалежнити Церкву від московського патріярха і зв'язати її з київською митрополією: новгородського єпископа мав висвячувати київський митрополит. До Новгорода прибув кн. Михайло Олелькович, молодший брат київського кн. Семена, що мав стати його наслідником. Дружина князя складалася з самих киян, з якими новгородці зійшлися після довгої розлуки й відчули в них рідних братів однакової віри й культури. З Казимиром укладено договір, що забезпечував повну суверенність Новгородської республіки. Знаменне в цьому те, що Казимир, нащадок Гедиміновичів, виступав тут не як польський король, але як литовський князь.

Марта Борецька зуміла об'єднати всі суспільні верстви в боротьбі з Московщиною. По боці її стали не тільки аристократи, але й простий люд, що найбільше розлючувало московського літописця, який називає його „чорним людом, худобою, смердами, убивцями, шильниками, безпросвітніми мужиками", а тим часом московська пропаґанда називала Борецьких ворогами народу, відступниками від православної віри, латинниками, зрадниками так само, як вмовлятимуть у сучасників гетьмана Мазепи, що він „лях", „латинник", „відступник від віри предків"...

Іван Васильович Грозний усіми засобами домагався капітуляції й добровільного підданства провідниці впертого спротиву, Марти Борецької. Він вимордував її найближчих, відрубав голову синові Дмитрові, загарбав усі її велетенські добра, врешті її саму з малим внуком заслав на каторгу. Кажуть, що відвідав її в тюремному льоху, сподіваючись покорити, але дістав відповідь, яку повторив у своїй в'язниці Павло Полуботок Петрові I-му.

Напередодні 500-річчя чину Марти Борецької коли не всьому українському громадянству, то зорганізованому жіноцтву припала нагода відзначити ці великі роковини, розкрити велич цієї українки, постать якої навіть чужинні дослідники ставлять поруч найзнаменитіших жінок світової історії.

ЕКЗЕКУТИВА УККА...

(Закінчення зі стор. 1-ої.)

квітня 1969 року її провели, крім голови Контрольної Комісії, ще такі члени пп.: Іван Поритко, Іван Іванчук, Володимир Нестерчук і Михайло Яремко.

Згідно з перевіркою, баланс УККА виглядає так:

АКТИВИ:	31. 12. 1967	31. 12. 1968
Готівка в банку на чековому конті	$ 16,843.53	$ 14,420.56
Готівка в банку на ощаднестевому конті	57,001.30	63,566.27
Інші активи	1,045.81	1,045.81
Інвентар-урядження	1,704.93	1,704.93
РАЗОМ АКТИВИ:	**$ 76,595.57**	**$ 80,737.57**
ПАСИВИ:		
Зобов'язання:		
Фонд Будови Дому	$ 35,075.43	$ 48,020.68
СКВУ	15,739.23	12,354.09
Інші зобов'язання	146.93	3,300.83
Разом: Зобов'язання	**$ 50,961.09**	**$ 63,675.60**
Власні фонди	25,634.48	17,061.97
Разом Пасиви і власні Фонди	**$ 76,595.57**	**$ 80,737.57**

Від імені Контрольної Комісії голова подав цілий ряд ділових порад відносно поліпшення книговодства УККА. Контрольна Комісія ствердила з признанням, що фінансова господарка УККА ведена правильно і добре. Преліміновані суми в бюджеті УКА на 1968-ий рік осягнули майже 100%. За це належить подяка всім жертводавцям Національного Датку і пожертв, як і Екзекутиві за ощадну господарку. Звіт буде друкований в найближчому числі „Конґресових Вістей".

З черги про фінанси УККА під сьогоднішню пору говорив касир УККА д-р Я. Падох. Він подав, що впливи до каси УККА у весняну пору зменшились, тому побажання до всіх платників Національного Датку, щоб вплатили свої датки на 1969 рік негайно ,а Відділи, які мають вже зібрані пожертви, переслали їх найскоріше до Канцелярії УККА. В дальшому він подав, що у підготові є кампанія збірки фондів на придбання власного Дому УККА в Ню Йорку.

Основну увагу присвячено на засіданні організаційному станові Відділів УККА. Про це реферував директор Канцелярії УККА мґр Іван Базарко.

Нав'язуючи до періоду початкової організації Відділів УККА в 1949 р., мґр І. Базарко проаналізував успіхи й невдачі організаційної праці та діяльність Відділів. Він ствердив, що Відділи УККА є найважливішим чинником в довголітній праці УККА. Під цю пору в системі УККА діє округло 100 Відділів. Деякі Відділи, а їх було в минулому 134, перестали бути активними, або зліквідувалися. Причини цього явища є різні: виїзд активних громадян, які зміняють працю, перевтома щоденною працею для заробітку й т. п. Треба сказати, що нова еміґрація, яка масово прибула до Америки в роках 1949 до 1953, позначилася в громадському житті дуже великою активністю й жертвенністю. Ця активність, по перевтомі працею, спадає в наступних роках. Чисельно по стейтах є такий розподіл Відділів: Арізона — 1 (Фінікс), Каліфорнія — 2 (Лос Анджелес, Сан Франсіско), Колорадо — 1, Коннектикат — 9, Делавер 1, Дистрик Колюмбія — 1 (Вашинґтон), Флорида — 2, — 1 (Чикаґо), Індіяна — 3, Кензас — 1, Мериленд — 1, Массачузетс — 2, Мишиґен — 3, Міннесота — 1, Мізури — 1, Небраска — 2, Ню Гемшер — 1, Ню Джерзі — 13, Ню Йорк — 21, Норт Дакота — 1, Огайо — 7, Ореґон — 1 (Портленд), Пенсилвенія — 17, Ровд Айленд — 2, Тексас — 1, Юта — 1 і Вісконсин — 1.

Найактивнішими є Відділи у великих містах, де є чисельні громади. В малих осередках діють мужі довір'я, які контактуються з громадянами, що поселилися далеко поза містом і відстали від громадського життя. Сьогодні є тенденція в нашій спільноті поселюватися далеко від центрів міст, що дає більший спокій і свободу. Ті громадяни прибувають до міст тільки на наші національні свята чи маніфестації, або громадські збори. Лучником між ними є головно наша Церква і преса. Беручи до уваги цей стан, говорив мґр І. Базарко, УККА мусить мати постійного організатора, який був би лучником між Централею та Відділами й їх членами, розсіяними в терені.

Закінчуючи свій вичерпний огляд організаційного стану Відділів УККА, мґр І. Базарко запропонував відбути передконґресові зустрічі членів Екзекутиви УККА з членами поодиноких Відділів, що однодушно схвалено.

Над організаційним станом Відділів відбулася дискусія, в якій стверджено, що для зміцнення зв'язків з Відділами конче треба заанґажувати постійного організатора.

Багато уваги присвячено підготовці X Конґресу чи Конвенції УККА. Для цього вибрано Комісію з членів Екзекутиви в такому складі: панове І. Базарко, Б. Гнатюк, І. Винник, Е. Жарський, Я. Падох, П. Стерчо, Ст. Ворох. Комісія має виправцювати Правильник Конґресу.

Прийнято до відому звідомлення голови Шкільної Ради УККА д-ра Е. Жарського про авдієнцію представників Шкільної Ради УККА у митрополита Амврозія Сеншина. Авдієнція відбулася у діловій атмосфері 30 квітня ц. р. й її темою були проблеми українського шкільництва та виховання української молоді. На закінчення засідання у біжучих справах д-р Володимир Душник зреферував пресові вістки про положення українців у Пряшівщині, де словаки ведуть посилену акцію асиміляції українців. Д-р П. Стерчо є уповноважений слідкувати за тією акцією і давати рекомендації Екзекутиві. Наступне засідання, яке має бути присвячено X Конґресові УККА, відбудеться 6-го червня 1969 р. Засіданням провадив п. Й. Лисогір в присутності 20 членів Екзекутиви.